

Eğitimde davranış, kişinin yaptığı bütün hareketleri kapsar. Bir davranışın eğitsel bir nitelik taşıması, o davranışın toplumda kabul edilen, benimsenen bir davranış olması ile mümkündür. Eğitim çalışmalarının tümü, bu amaca yöneliktir, denilebilir.

Bir kimsenin davranışı, onun sahip olduğu tutumların bir yansımasıdır. Bu nedenle, kişinin davranışını değiştirmek, kişiye egemen olan tutumların tanınmasına ve değiştirilmesine bağlıdır. Bu ise, genellikle, karmaşık bir olgudur. Tutum, psikolojide şöyle tanımlanmaktadır: "**Tutum, bir bireye atfedilen ve onun 'psikolojik bir obje' ile ilgili duygu, düşünce ve davranışlarını dü-zenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir.**"(1) Burada geçen "**psikolojik obje**" sözü, "**birey için anlam taşıyan**" demektir. Bireyin böyle bir nesneye karşı gösterdiği tepki, onun tutumudur. Bu tepkinin açığa vurulması da onun davranışdır. Eğitim süreci, geniş ölçüde, bir tutum ve davranış geliştirme, yahut bir tutum ve davranış değiştirme sürecidir. İnsanlar, bugüne kadar davranış değiştirme konusunda bilerek ya da bilmeyerek bir takım yöntemler geliştirmişlerdir. Bunların kimisi eğitime konu olan kişinin yararına, kimisi de zararına olmuştur. Aşağıda, bu konuda kullanılan birkaç yöntemin kişi üzerindeki etkilerine dikkat çekilecektir.

1. Korkutma ve dayak yöntemleri: Kabul edilmeyen ya da beğenilmeyen bir davranışı değiştirmede kullanılan ilk yöntemlerdir. Bunların tarihi çok eskidir. Yakın zamanlara kadar ailede ve okulda yararlı birer yöntemmiş gibi kullanılmışlardır. Hatta, bunu belirten sözler de vardır. "**Dayak cennetten çıkmaz.**", "**Hocanın vurduğu yerde gül biter.**" "**Nasihahat ile uslanmayanın hakkı kötektir.**" şeklindeki sözler bu yöntemi teşvik edici nitelikte kullanılmışlardır.

Çocuğun eğitilebilmesi için, onda bazı kavramların gelişmesi gereklidir. **Benlik** ve **kendine güven** duyguları bunların içinde en önemlileridir. Benlik kavramı, bireyin, kendisi ile ilgili olarak geliştirdiği **algı** ve **tutumlar** sistemi olarak kabullenilmektedir (2). Mouly'ye göre birey, yaşantıları sırasında, yavaş yavaş kendisiyle ilgili (ben buyum şeklinde) bir görüntü oluşturur, sonra da davranışlarını, o görüntüye uygun bir biçimde düzenleyerek, onu sürdürmeye çalışır. "**Kendine güven**" de bireyin, kendi yeteneğine, beceri ve yetilerine **güven** beslemesini içeren bir duygudur (3). Bu duygu yardımıyla kişi, bir konuyu **öğrenme**, bir konuda **gelişme** ve **ilerleme** gücü kazanır. Bu nedenlerle, bu iki duygu, eğitimde büyük bir yer ve önem taşır. Korkutma ve dayak, çocukta o güne kadar gelişmiş bulunan bu duyguları zayıflatır ya da yok eder. Ayrıca, o anda çocuğun düşünme gücünü kaybeder. Bundan başka, bu yöntemler, çocukta bunu yapanlara karşı olumsuz tutum ve davranışlar gelişmesine de yol açar. Kişiyi, zamanla isyankarlığa kadar götürür. Bu nedenlerle, korkutma ve dayak yöntemlerinin eğitimde yeri yoktur.

2. İğneleme yöntemi: İğnelemek, üstü kapalı olarak, **onur kırıcı, küçük düşürücü** söz söylemek, demektir. Yani iğneleme, düşünülene, dolaylı olarak, anlatan sözdür. Buna, dokunaklı söz söylemek (kinaye) yöntemi de denir. Korkutma ve dayak yöntemlerini uygun bulmayan bazı kimseler, çocuğu doğru davranışa yöneltebilmek için iğneleme yöntemini tercih ederler. Bu yöntem, dayanın çocuk üzerinde yaptığı etkiyi, söylenen sözlerle yapar. Çocukta görülen olumsuz bir davranış, başkalarına mal ederek kötülemek gibi. Haddini aşın, kalın kafalı, senin sonun ne olacak?" gibi doğrudan söylenen, fakat düşünüldüğü zaman onur kırıcı olan söz ve ithamlar, bu yöntemde en çok kullanılan sözcüklerdir. Bu sözler, eğitim için çok gerekli olan **onur** (özsaygısı)'un gelişmesine engel olur. Bu yöntemde de kişi, kendine olan güveni kaybeder. Bu da zamanla, kişiyi, olumsuz tutum ve davranışlara götürür. Bu nedenle, bu yöntemin de korkutma ve dayak gibi eğitimde olumlu bir yöntem olduğu söylenemez.

3. Bir şey vadederek çocuğu doğru davranışa yönlendirme yöntemi: Bir kısım ana babalar, çocuklarının uygun olmayan davranışları karşısında, onları uygun davranışa yöneltebilmek için, çocuklara bir takım vaadde bulunurlar. "**Eğer şöyle yaparsan, sana çikolata alırım.**", "**Böyle hareket etmezsen, seni sinemaya götürürüm.**" gibi vaadde bulunurlar. Bu, çocuğun doğru davranışta bulunması için çocuğa verilen bir tür rüşvettir. Çocuk verilen bu rüşvetten hoşlansa da böyle bir davranışın eğitimde yeri yoktur. Çocuk, bu tür bir davranış değişikliğinin zevkine varırsa, her yaptığı şeyin sonunda, bir şey beklemeye alışacaktır. Öte taraftan, böyle bir tutum ve davranış; çocuğun kişiliğine olan güvensizliğin bir belirtisidir. Bu durumda, çocuk, bir taraftan bir şey elde etmek için yeni bir davranış içine girerken, öte taraftan da, bilinçli ya da bilinçsiz olarak, "**Ben, değersiz, güvenilemeyecek bir kişiyim, kendi kendime istenilen davranışa yönelemediğim.**" şeklinde bir duyguya kapılır. Normal zamanlarda ve normal durumlarda verilen amaçlanlarda olduğu gibi, bu gibi durumlarda da çocuğu şartlandıracak hareketlerden kaçınılmalıdır. Bununla birlikte, bazı durumlarda çocuğa herhangi bir konuda bir söz verilebilir: "**Yarın yağmur yağmazsa, seni gezmeye götüreceğim.**" gibi. Böyle bir sözün yukardaki durumla ilgisi yoktur. Bu durumda yağmur yağmazsa, çocuğu, gerçekten gezmeye götürmek gerekir. Bu yapılmazsa, bu kez çocuk, yalancılığa alışabilir (3).

4. Övgü ve eleştiride bulunma yöntemi: Çocuk davranışlarını düzeltmede övgü ve eleştiride de yararlanılır. Fakat, eğitimde bunların dozunun iyi ayarlanması gerekir. Kuşkusuz, çocuk, bir şeyi öğrendikçe -onun kalıcılığını sağlamak ya da, en azından öğrendiği şeyin ya da yaptığı hareketin doğru ve kabul edilebilir bir şey olduğunu belirtmek için- bizim bir davranışta ya da tepkide bulunmamıza gerek vardır. Bu da, genellikle, "**övmeye**" şeklinde olur. Fakat bu övgü, doğrudan, çocuğun kişiliğine karşı olmamalıdır. "**Sen ne akıllı, ne dürüst çocuksun!**" demek, kişiliğe yönelik bir övgüdür. Bunun yerine, senin yaptığın bu hareket, başka çocukların da örnek alacağı bir harekettir, dersek, o zaman kişiliği değil, yapılan hareketi ön plana geçirmiş oluruz. Bundan da çocuk, yine dolaylı olarak, kendisinin övüldüğü anlamını çıkarır. Böylece, çocuğun, başarılı

(1) Kağıtçıbaşı, Çiğdem. **İnsan ve İnsanlar**. İstanbul: İstanbul M., 1988, s. 84.

(2) Demirel, Özcan ve Kâmile Ün. **Eğitim Terimleri**, 1987, s. 24-25.

(3) Ginott, Haim G., **Siz ve Çocuğunuz**, s. 38.

davranışları karşısında, dolaylı olarak, övgülerde bulunulabilir. Fakat, bunu da sık sık yapmamak gerek. Aksi halde çocuk, her yaptığı hareketin ardından bir **övgü** bekler; çocuk buna şartlanır. Bu da eğitim açısından doğru bir davranış olmaz. Doğru davranışlar karşısında çok kez, "**iyi, güzel, teşekkür ederim, eline sağlık...**" gibi anlatımlar, çocuk üzerinde olumlu etkiler yapar, aynı hareketin yinelenmesi için çocuğa güç verir. Bunu da her zaman değil normal çalışmanın dışında çocuk, gerçekten iyi ve başarılı bir iş başardığı ya da davranış gösterdiği zaman yapmak gerek. Yoksa her işin sonunda, çocuğa bir şey söylemek zorluğu, hiçbir zaman yoktur.

Çocuğun yaptığı işlere ve bazı davranışlarına karşı eleştiride de bulunulur. Eleştiri, eskiden, kötü tarafları ortaya koymak için yapılırdı. Bugün bunun anlamı ve şekli değişmiştir. Kişinin, davranışlarını düzeltebilmesi ve yap-tığı işleri daha iyi yapabilmesi için, eleştiriyeye de gereksinimi vardır. Kırıcı eleştiriler çocuğu üzer, onun çalışma ve iş yapma isteğini kırar. Bunun için, çocuğa karşı bir eleştiride bulunurken, yaptığı işin iyi taraflarını da belirtmek gerekir. Bu durumda çocuk, kendini düzeltme ve geliştirme çabasında bulunma davranışı içine girer. Bu da sevilen ve hoşlanılan kimse tarafından yapıldığı zaman, bunun etkisi daha fazla olur. Bununla birlikte, eğitimde, çocukların eleştiriden çok, modele (ömeğe) gereksinimleri olduğu, eğitimciler tarafından ifade edilmiştir. Doğru davranışın öğrenilmesinde bu yöntem önemlidir. Bunun için, "**çocuklar örneklere muhtaçtırlar.**" sözü eğitimin, herkesçe kabul edilen bir ilkesi haline gelmiştir.

5. **Cezalandırma yöntemi:** Cezalandırma, bir suçta karşı kişiye **eziyet edici** biçimde karşılık vermek anlamına gelir. Böyle bir yöntemin de eğitimde fazla bir yeri yoktur. "**Cezaların sıklığı arttıkça, eğitimin etkinliliği azalmaktadır. Genellikle, ceza vermekle, içimiz-deki patolojik içgüdüleri harekete geçirmiş**" olduğu-muzu bilmeliyiz (4). Bunun için, genellikle, çocukluğu-muzda aldığımız olumsuz eğitim etkilerini, kendi çocuk-larımıza yansıtmak suretiyle, bir tür dengeleme sağlamış oluruz.

Cezalar çok çeşitli tipte olabilirler. Dayak, hapsetme, izinsiz bırakma, karanlık bir odada bırakma, oyuna gön-dememe, hatta aç bırakma vb. Bunların her biri, çocuk üzerinde çok değişik olumsuz etkiler bırakır. Bu nedenle ceza, eğitimde hiçbir zaman, disiplin sağlamanın bir aracı gibi kullanılmamalıdır. Ceza yoluyla, eğitimde çocuk, içtenlikle istenilen davranışa yönelmediği gibi, eğitici ile eğitilen arasındaki ilişkilerin bozulmasına da yardım eder. Bununla birlikte, eğitim tarihinde ceza, 18. yüzyılda J.J. Rousseau tarafından "**doğal ceza**" şekli ile savunulmuştur. Ona göre, ceza, çocuğa, olaydan ayrı olarak soyut bir biçimde verilmemeli; ceza, daima kötü davranışların **doğal bir sonucu** olarak kendiliğinden gelmelidir. Buna göre, örneğin, çocuk, yanan bir sobaya yaklaştığı zaman, telâşa kapılmadan, sobaya dokunmasına imkan vermemelidir. Bu suretle, sobanın yakan bir şey olduğunu öğrenecektir. Böyle bir anlayış, en tehlikeli bir boyutta görülebilir. O takdirde, böyle bir yöntemin eğitimde fazla bir değeri olamaz. 19. yüzyılda H. Spencer de hemen hemen aynı yöntemi kullanmak gerektiğini savunmuştur. Böyle bir yöntem ile, çocuğun, doğru ve yanlış olan davranışı, başkasından işitmek 'durumunda kalmaksızın, kendi kendine öğreneceğini, adaletsizlik olmayacağını, bir zarar olacağına, bu zararın başkasına değil, çocuğun kendisine olacağını; hepsinden önemlisi de, eğiten kişi ile eğitilen kişi arasındaki ilişkilerin bozulmayacağını, bundan da eğitimin yarar göreceğini ileri sürmüşlerdir. Buna karşın, böyle bir yöntemi bugün yetersiz bir yöntem olarak değerlendiriyoruz.

(4) Poulquie, Paul. **Pedagoji Sözlüğü**. Sosyal Yayınlar, 1994, s. 64-65.

6. **Çocukla Konuşma Ya da Etkileyici İletişim yöntemi:** Eğitim sürecinin içten dışı doğru oluşan bir süreç olduğu kabul edilmektedir. Çocuğun bir davranışı bırakarak yeni bir davranışa yönelmesi de onun bilerek, anlayarak, düşünerek bir karar vermesine bağlı bir süreçtir. Bu da çocuğun, eğiten kişi tarafından etkilenmesi ile gerçekleşebilecek bir işittir. Bunun için, eğitimde, herhangi bir biçimde cezalandırma yerine, etkileyici (ikna edici) bir iletişime girmek gerekir. Bunun da yolu **çocukla konuşma**'dır.

Çocukla nasıl konuşulur?

Çocuğun davranış değişmesine yol açacak bir konuşmada eğitimin nitelikleri önemli bir yer tutar. Eğitici ile çocuk arasındaki ilişkiler ne kadar içten ve olumlu ise, eğiten kişi, eğitilen kişi tarafından ne kadar **saygın** kabul edilir ve güvenilir ise, konuşmanın etkisi de o kadar fazla olur. Bunun için, eğitici, eğitim için gerekli olan diğer bilgiler yanında, bunlar gibi eğitimi tutum ve davranışlarını da, sergilemek durumundadır. Böyle olmayan bir kimsenin söz ve telkinleri çocuk üzerinde hiçbir yarar sağlamaz. Bu bakımlardan, birer eğitici durumunda olan anababalar, eğitim bilgilerine hiç değilse biraz aşına olmak zorundadırlar.

Çocuğu davranış değişikliğine yöneltmek için, söz konusu olan **sorun** bütün sonuçlarıyla, çocuğa iyice açıklanmalıdır. Çocuklar, çoğunlukla, yaptıkları işlerin sonuçlarını bilmezler. Bu arada, eğitici, çocuğun bu hareketi **niçin** yapmış olabileceğini de düşünmelidir. Bunları da söz arasında, tahmin ettiğimizi ya da bildiğimizi ima ederek düşüncelerinin doğru olup olmadığını da anlamaya çalışır. Bunu yaparken çocuğa **korku** duygusu vermekten özenle kaçınır. Ona, "**konunun korkacak bir yönü olmadığı**" söylenmeye çalışılır. Çünkü, korku ortamı içinde düşünme süreci oluşmadığı için, bir kimsede davranış değişikliği sağlamak olanağı yoktur. Bunlar yerine getirilmezse, çocuk, ikna edici iletişime karşı çıkar. Bu zamanda da, davranış değişikliği olmaz.

Çocukla konuşma, rahat ve hoş bir ortamda yapılmalıdır. Hoş bir ortamda içten yapılan konuşmalar, araştırmalara göre, böyle olmayanlar daha etkili olur. Konuşma sırasında, bizden çok, çocuk konuşmalıdır. Sorun'un çözümü için, çocuğa soru sormalı, alınan cevapların ne derece geçerli olabileceğini çocukla birlikte tartışmalıdır. Bu sırada, sorun elverişli ise, bir de uygulama yaptırılarak, sorunun hangi tür bir hareketle çözümlenebileceği, bir oyun şeklinde ortaya konmaya çalışılmalıdır. Haydi yap da görelim gibi, bunu yaparken, eğitici, bir eğitim taktiği olarak, o sorunun bir zamanlar kendisinde de olduğunu, fakat zamanla, bundan vazgeçtiğini söylemekten çekinmemelidir. Eğitimin böyle hareket etmesi, eğitilen kimsenin de -hemen olmasa bile- bir süre sonra, "**kendi kendine davranışını değiştirmesine**" yol açabilir. Bununla birlikte, sorunla ilgili olarak, her bil-gi, çocuğa o sırada söylenmez. Bu gibi bilgileri de söyle-yebilmek için, zamanını kollamak gerekir. Konuşmalarda çocuğun daima mantığına hitabedilir. Onun doğru karar vermesine yardım edilir. Eğitim sorunları karşısında her zaman sözlü iletişim fazla bir yarar sağlamayabilir. İkna (inandırma) işini daha kolay yapabilmek için, sorunla ilgili olarak, yüz yüze ilişkinin yanında, bazı araç ve gereçler de kullanılabilir. İstatistikler, resimler, şemalar, hatta film ve televizyon programları, çocuğun karar vermesine ve sonuç olarak da bir sorun olan tutum ve davranışlarının değiştirilmesinde etkili olabilir. Eğitici, çocuğu ikna için bu tür araç ve gereklere de başvurmalıdır (5).

(5) Binbaşıoğlu, Cavit. **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Yargıçoğlu M., 1995, s. 379-382.

Çocuğu doğru davranışa yönlendmede kullanacağımız bu konuşma yöntemi, doğaldır ki, herkeste aynı etkiyi yapmaz. Çünkü, herkesin ayrı bir kişilik özelliği vardır. Eğitici, konuşmaya başlamadan önce, bunları da dikkate almak durumundadır. Eğitilen kişinin bilgisi arttıkça ve kişilik özellikleri değişikçe, sorunla ilgili bilgilerin daha ayrıntılı olarak sunulması gerekir. Aksi takdirde, söylenen sözler, onlar üzerinde fazla bir etki yapmaz. Herkesin davranış değiştirmede belli bir alışkanlığı vardır. Kimisi, otoriter kişilerin, kimisi de demokratik kişilerin yaptığı etkilere daha çok açıktır. Eğitici, önceden bunları bilirse, eğitilen kişiye ona göre davranır. Otoriter etkiye alışana otoriter, demokratik etkiye alışan kişiye de demokratik davranmak gibi.

Konuşma sonucunda, etkilenme sonucu çocuğun sorunla ilgili olan davranışı hemen değişebileceği gibi, bir süre değişmeyebilir de. Değişen davranış görüldüğü zaman, bu davranışın eğitici tarafından görülmesi ve uygun bir biçimde desteklenmesi gerekir. O zaman, yeni davranış çocukta kalıcı bir hal almaya başlar. Eğitilen kişinin katılımı ile ortaya çıkan davranış değişiklikleri, böyle olmayanlara göre, daha kalıcı olmaktadır.

Bütün bunlara karşın, çocuğa ceza vermek gerekirse, bu cezanın hafif bir ceza olması gerekir. Bir kalabalık önünde söylenecek sözler, dikkatle seçilen sözcüklerden olmalıdır. Alay etmek, azarlamak, dövmek, eğitim bakımından hiç doğru değildir. Bu durumda çocuk, ya geri çekilerek toplulmdan soğur ya da isyankâr bir tutum ta-kınır. Bu durumda, eğitici ile olan bağlar da kopar. Ceza verirken çocuğun niyetine ya da amacına bakılmalıdır. Bazen hiçbir kötü amaç yok iken, çocuk, istenmeyen bir davranış içine girmiş olabilir. Çocuğun eski bir davranışı ona sık sık anımsatılmamalıdır: "**Sen daha önce de böyle ya da şöyle yapmıştın**" gibi. Ceza verilecekse, bu ceza, ne fazla sert, ne de fazla yumuşak olmalı. Hafif cezalar, ağır cezalardan daha etkili olmaktadır. Ağır ceza vermekten mümkün olduğu kadar çekinilmelidir.

Disiplin kurallarına uymamak, genellikle, bir cezayı gerektirmektedir. Bunun için, kurallar önceden konmalı ve bunlar çocuklara duyurulmalıdır. Bu durumda çocuk, bu kurala uymazsa, cezasına razı olacak demektir. Böylece, çocuğa bir seçme hakkı tanınmış olur (6).

7. **Ödüllendirme yöntemi:** Eğitimde çocuk iyi ya da uygun bir davranış yaptıkça uygun biçimde ödüllendirmek, yanlış bir davranış yaptıkça cezalandırmaktan daha etkili bir yöntemdir. Bunun için, eğitimde ödüllendirme cezadan daha etkili bir yöntemdir denir. Eğitimde ödül, bir iyi hizmetin, bir iyi davranışın takdirle karşılan-dığını belirtmek amacıyla verilir. Bu konuda eğitimcilerin görüşleri şu noktalarda toplanır: "**Ödül, başarının değil, liyakatin (değerli ya da yararlı bir iş yapmanın) karşılığı olmalıdır. Çünkü, başarı, ödülünü, kendi kendisinde bulur.**" Bunun için, "**Başarı, başarının anahtarıdır**" denir. "**Ödülün mütevazî değerinde olması, yapılan şeyden memnuniyetinin bir belirtisi olarak görülmesi yerinde olur.**" (7) Bu konu, eğitimciler arasında tartışma konusu olmuştur. Kimi eğitimciler, ödülün kişiyi büyük işler yapmaya teşvik edici bir rolü olduğunu belirtirken, kimileri de ödül almayanların, bunların yanında ezileceklerini, bu bakımdan, ödül vermeyen

sakıncalı olacağını ileri sürmektedirler. Bununla birlikte, birçok eğitimi ve araştırmacı, uygun biçimde verildiği takdirde, ödülün kişinin doyumunu sağladığında ve verimini artırdığında birleşmişlerdir. Eğitimde verilecek ödülün türü önemlidir. Bir hizmet ya da iyi bir davranış kar-şısında çocuğa maddî ödül vermek, eğitim çevrelerinde pek uygun görülmemektedir. Bu tür ödüllerin kişiyi hırslı yapacağına inanılıyor. Bu bakımdan, ödül verilecekse, bu ödülün maddî değeri fazla olmayan, manevî bir ödül olması daha uygun görülüyor. Çocuğa, yeri geldiğinde, başarılı olduğunu söylemek, yahut bir "**aferin!**" demek, yeterli sayılmaktadır. Bazı durumlarda da, bir kitap ya da ders aracı verilebilir. Bunlar, çocuğu hırslı davranışa götürecektir nitelikte bir şey olarak görülüyor. Bununla birlikte, ödülün sık sık verilmesi de uygun görülüyor. Ödül, arada sırada verilmeli ve çocuk, ödülün ne zaman geleceğini bilmemelidir. Aksi takdirde, çocuk, çalışmasını ödüle göre şartlandırır. Yani, ödül geleceğini hissettiği zaman çalışır, bunu hissetmediği zaman çalışmaz.

Çocuk iyi bir hizmet ve davranış göstermediği zaman, ödülün aksine olarak, cezalandırma yoluna gitmek doğru değildir. Bu gibi durumlarda, çocuğun üzerine gitmemelidir. Yapılan hata ya da yanlışlığın ne olduğunu söylemekle yetinmeli ve gerekiyorsa, doğru şekli bulmasına yardım edici bazı ipuçları verilmelidir. Böyle hareket ettiğimiz takdirde, çocuğun çalışma hevesini azaltmadan, onu istenen doğru davranışa yönlendirmiş oluruz.

8. **Çocuğa "kendine güven" duygusu aşılama yöntemi:** Birçok başarısızlıkların, olumsuz davranışların temelinde "**kendine güvensizlik**" yatmaktadır. Psikolojide "**güven**", kişinin korkuya ve başarısızlık duygusunu yenerek, gerektiğinde tehlikeleri de göze almak suretiyle, bir girişimde bulunması duygusudur. Bu da ruh sağlığı'nın yerinde olduğunun belirtilerinden bindir. Eğitimde, çocuğa, bu duyguyu vermek gerekir. Bu da çocuğa güvenmek, başarıları karşısında memnuniyetimizi belli etmek, kendisine, teşvik edici davranışlarda bulunmak suretiyle olur. "**Eğer sen istersen...**", "**Sen, buna karar ver**", "**Bu, sana bağlı**" gibi sözler, kişinin kendine olan güvenini artırır (8). Fakat, bunların içinde en önemlisi, çocuğun herhangi bir alanda başarı göstermesidir. Başarılı olan kimsenin kendine olan güveni de artar. Bu nedenle, çocuğa, başarabileceği ölçüde bir iş vermek ve bu işi başardıktan sonra da, onu takdir etmek ve güvenimiz bulunduğunu ima edici söz ve davranışlarda bulunmak gerekir. Böylece, çocuğu, **cesaretlendirmeye** çalışmalıyız. Nevrotik bozuklukların temel nedeni olarak **güvensizlik** görülmektedir. Çocuğa, ilk güven duygusu, anne tarafından verilmektedir. Onu kucağına alıp sevmesi, her türlü tehlikelerden koruması, güvenlik duygusunun oluşmasını sağlamaktadır. Bu bakımdan, çocuğa karşı gösterilecek her sevgi ve sevecenlik, onu güven içinde bulundurmaya yönelik bir davranıştır. Böyle bir ortam ve davranış içinde çocuk, istenen davranış biçimlerini daha kolay kabullenmeye hazır bir duruma gelir. Bunun tersi olan bir ortam ve davranış karşısında ise, istenen davranışı kabullenmez. Onun için, eğitimde, çocuk; sevildiğinden, korunduğundan emin olmak ister. Buna psikologlar "**duygusal güven**" adı verirler. Böyle bir durumda olan çocuk, aynı zamanda, **kendine güven** içinde bulunur: girişim gücü artar.

Eğitimde çocuk davranışlarını geliştirirken ve yanlış davranışları değiştirirken, yukardaki yöntemlerin iyi taraflarından yararlanılır. Bunlar, çocuğun kişilik özellikleri dikkate alınmak suretiyle, bir **bireşim** (sentez) yapılarak uygulanır. Böylece, karmaşık olan eğitimin sürecinin kar-maşıklığın uygun bir davranış geliştirme ve değiştirme yöntemi oluşturulmuş olur.